

УДК 784.071.2(438)(092):78.03'06

DOI 10.34064/khnum1-71.07

Запорожан Дмитро ВіталійовичХарківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського,
аспірант кафедри інтерпретології та аналізу музики

e-mail: operakhmusical@gmail.com

ORCID iD: 0000-0002-9428-9786

**Творчість Якуба Йозефа Орлінського у дзеркалі сучасних
тенденцій мистецтва контратенорів**

У статті запропонований інтерпретативно-стильовий аналіз творчості одного з найвідоміших співаків сучасності як приклад авторської методики дослідження феноменології особистості співака. Відсутність у вітчизняному музикознавстві матеріалів, присвячених Я. Й. Орлінському, зумовлює актуальність і новизну результатів нашого дослідження. Розкриття теми здійснюється на ґрунті узагальнень щодо історичних контекстів контратенорового мистецтва, традицій виконання старовинної музики, стилізації та експериментальної інтерпретації. Розглянуто особливості становлення співака в якості контратенора, його роль у розвитку історично-інформованого виконавства. Окреслені ціннісно-сміслові орієнтири життєтворчості Я. Й. Орлінського як представника новітньої генерації контратенорів польської вокальної школи. У висновках визначено основні риси його виконавського стилю: історизм, надвисокий рівень вокально-технічного оснащення, артистичність; визначено психотип виконавця як універсального співака, здатного до перевтілення.

Ключові слова: Якуб Йозеф Орлінський; мистецтво контратенорів; Бароко; музичне мистецтво ХХ–ХХІ століть; виконавський стиль; ціннісно-сміслові орієнтири творчості; історично інформоване виконавство.

Для мене барокова музика містить справжні людські емоції. Звичайно, інколи вона надмірно прикрашена, орнаментована, і має ту велич і пишність, яка є трохи надмірною, але також має ту чистоту і автентичність, яка дійсно торкається душі...

Якуб Йозеф Орлінський¹

¹ З інтерв'ю артиста інтернет-журналу «Мордент» (Let's #BaRock: Interview with Jakub Józef Orliński, n.d.).

Постановка проблеми.

Мистецтво контратенорів – яскравий феномен світової музичної культури сьогодення. У межах історично-інформованого виконавства, з урахуванням нових форм музичної комунікації, його популярність сягає «градусу кипіння». Надвисокий слухацький інтерес до виняткових виконавських можливостей володарів такого типу голосу, передусім, генерує процеси ревіталізації старовинної музики, а також сприяє розвитку сучасного академічного музичного мистецтва, поєднанню різних жанрів та форм в єдиному мистецькому хронотопі.

Зацікавленість у цьому типі співацького голосу була зумовлена розвитком барокового мистецтва, яке після періоду втрати актуальності знов набуло популярності й стало об'єктом стилізації та прикметою стилізового плюралізму культури другої половини ХХ – початку ХХІ століть. Свідченням актуалізації вокального мистецтва барокової доби є досвід провідних оперних театрів і концертних організацій Західної Європи та України, які залучають контратенорів для участі в оперних виставах та концертах. Наведемо лише деякі приклади таких оперних постановок нашого часу (від театрального сезону 2023- / 2024 років дотепер): опера «Оронтея» / «*L'Oronthea*», Антоніо Честі, *Teatro alla Scala*, м. Мілан, Італія; опера «Олімпіада» / «*L'Olimpiade*» Антоніо Вівальді, *Royal Opera House*, м. Лондон, Великобританія; опера «Повернення Улісса на батьківщину» / «*Il ritorno d'Ulisse in patria*» Клаудіо Монтеверді, *Wiener Staatsoper*, м. Відень, Австрія; його ж «Орфей» / «*L'Orfeo*», *Opernhaus Zürich*, м. Цюріх, Швейцарія; опери «Ксеркс» / «*Serse*», «Агріппіна» / «*Agrippina*» Георга Фрідріха Генделя, *Opernhaus Zurich*, м. Цюріх, Швейцарія; опери «Сокіл», «Алкід» Дмитра Бортнянського, Львівська національна опера, м. Львів, Україна; «Король Артур, або Британський Герой» / «*King Arthur or The British Worthy*» Генрі Перселла, «*Open Opera Ukraine*», Національна філармонія України, м. Київ, Україна.

Унаслідок цієї практики склалася й усталена традиція виховання контратенорів, яка налічує вже декілька генерацій співаків, серед яких найвідомішими є:

- 1970 роки: Макс Емануель Ценчіч / *Max Emanuel Cencic* (нар. 1976), Хав'єр Сабата / *Xavier Sabata* (нар. 1976), Філіпп Жарускі / *Philippe Jaroussky* (нар. 1978), Девід Дікью Лі / *David DQ Lee* (нар. 1978), Естін Девіс / *Iestyn Davies* (нар. 1979), Крістоф Дюмо / *Christophe Dumaux* (нар. 1979);
- 1980 роки: Девід Хенсен / *David Hansen* (нар. 1981), Франко Фаджіолі / *Franco Fagioli* (нар. 1981), Тім Мід / *Tim Mead* (нар. 1981), Террі Вей / *Terry Wey* (нар. 1985), Валер Барна-Сабадус / *Valer Barna-Sabadus* (нар. 1986), Бруно де Са Нунес / *Bruno de Sá Nunes* (нар. 1989);
- 1990 роки: Кімон Вінкфілд Мурра / *Key'mon Winkfield Murrah* (нар. 1990), Якуб Йозеф Орлінський / *Jakub Józef Orliński* (нар. 1990), Александр Чанс / *Alexander Chance* (нар. 1992), Ар'є Нуссбаум Коен / *Aryeh Nussbaum Cohen* (нар. 1994).

Відсутність у вітчизняному музикознавстві матеріалів, присвячених життєтворчості переважної більшості названих співаків, зокрема феномену Якуба Йозефа Орлінського / *Jakub Józef Orliński*, зумовлює актуальність теми нашої статті. Особиста зацікавленість автора, співацький досвід якого спрямований на пропагування історично інформованого виконавства в Україні, засвідчує практичну значущість цього дослідження, результати якого стануть у пригоді викладачам вокалу.

Останні дослідження і публікації. Загальним проблемам відродження мистецтва контратенорів у європейському культурному просторі сьогодення присвячено низку англomовних наукових праць (Ravens, 2014; Reetz, 2018; Braithwaite, 2020; Sherman, 2021). Серед публікацій вітчизняних фахівців виокремимо статті Н. Говорухіної (2017), В. Гіголаєвої-Юрченко (2022), Ю. Ніколаєвської (2017), присвячені розкриттю загальних проблем контратенорового мистецтва. Однак творчість Я. Й. Орлінського в українському музикознавстві ще не була предметом спеціального дослідження. Матеріали до біографії Якуба Йозефа Орлінського, запозичені з інтернет-джерел, а також рецензії на його концерти адаптовані для авторської методики аналізу творчої особистості виконавця.

Мета статті – здійснити інтерпретативний аналіз творчості одного з найпопулярніших та найуспішніших вокальних виконавців, Я. Й. Орлінського, в контексті сучасних тенденцій мистецтва контратенорів.

Методологія дослідження. Для розкриття теми статті задіяні такі методи:

- *біографічний* та *історико-культурологічний* – для вивчення життєтворчості співака в контексті культури;
- *історичний* – для виявлення генези мистецтва контратенорів;
- *ціннісний* – для осмислення світоглядних орієнтирів співака;
- *інтерпретативно-стильовий* – для визначення особливостей творчої еволюції та психотипу виконавця.

Новизна отриманих результатів. На ґрунті інтерпретативно-стильового аналізу виконавської творчості співака представлений творчий портрет Я. Й. Орлінського, досі відсутній у вітчизняному музикознавстві.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Якуб Йозеф Орлінський – володар унікального контратенора – молодий польський співак, який належить до новітньої генерації виконавців, представляючи мистецтво нашого часу й продовжуючи при цьому традиції видатних співаків минулого століття – Альфеда Деллера / *Alfred Deller*, Пола Есвуда / *Paul Esswood* та ін.

Співак народився 8 грудня 1990 року у Варшаві в мистецькій родині. Музика відігравала велику роль у його дитинстві, тому ще змалечку він почав займатися грою на фортепіано та співати в хорі. Але ще до того, як прийняти рішення будувати професійну співацьку кар'єру, він встиг стати напівпрофесійним скейтбордистом, а також зробити собі ім'я на хіп-хоп сцені як винятковий брейк-дансер. Відтоді як він відкрив для себе цей виразний акробатичний танець, співак регулярно тренується у складі відомого варшавського колективу *Skill Fanatikz Crew*. Як тільки він надовго приїжджає до якогось міста на гастролі для участі в оперній постановці, то відразу шукає контакт із місцевою брейк-данс групою і тренується разом з ними: «Хіп-хоп культура дуже відкрита, а брейк-данс

для мене є своєрідною медитацією», – зазначає Якуб в одному зі своїх інтерв'ю (Kalina, n. d.).

З початком його контратенорової кар'єри пов'язана доволі кумедна історія. У дитинстві, співаючи в хорі, Якуб по черзі виконував партії сопрано і альти. Після того як його голос зазнав мутації, він почав співати бас-баритоном. Згодом разом із колегами по хору він став одним із засновників авторитетного польського вокального ансамблю давньої музики «*Gregorianum*». Сам співак описує цей період так: «Разом із моїми колегами по хору ми заснували вокальний ансамбль *Gregorianum* і спочатку зосередилися на музиці Середньовіччя. Потім ми додали до репертуару ренесансні твори, і для цього нам було потрібно п'ять голосів, два високих голоси на додачу до баса, бас-баритона та тенора. Ніхто не хотів брати на себе ці високі голоси добровільно, тож довелося тягнути жереб. Як не дивно, були обрані двоє наймолодших учасників ансамблю – мій друг Петр і я. Впевнений, що жеребкування було підлаштоване, але що з того? Отже, ми обидва почали співати контратенорові партії, не знаючи, що таке контратенор. Лише пізніше, коли ми взяли участь у воркшопі, хтось сказав нам: “Гей, ви ж контратенори!”. Ми тоді не знали цього терміна, тож подумали, що нас хочуть образити. Але потім ми зрозуміли, що це таке, і почали досліджувати для себе, як працює контратеноровий спів» (там само).

З того часу Орлінський почав замислюватися над можливостями розвитку власного співацького голосу в новій якості. Уже через декілька років він стрімко став одним з найяскравіших виконавців класичної музики на міжнародній арені, одночасно тріумфуючи в оперних спектаклях, камерних концертах і студійних записах.

У 2009 році, в пошуках вдосконалення своїх вокальних можливостей на шляху оволодіння мистецтвом контратенорового співу, Якуб Юзеф Орлінський вступає до Варшавського університету музики імені Фридеріка Шопена. Але все починалося не просто. Перше гірке розчарування 18-річний юнак пережив на вступному іспиті, коли журі визнало його непридатним для навчання на державному бюджеті. Хоча пізніше це рішення було виправлено, спочатку Орлінському дозволили навчатися за власні кошти. Це стало

величезним викликом для нього, тим більше, що на той час він вже покинув батьківську домівку. Як каже співак, «доводилося шукати гроші у спонсорів, підробляти моделлю для компанії з виробництва одягу, щоб тримати голову над водою» (там само).

В університеті Якуб навчався в класі відомої польської мецо-сопрано Анни Радзєєвської / *Anna Radziejewska*. Співак зізнався: «Те, що вона повірила в мене, дуже багато значило, адже мої починання були зовсім не багатообіцяючими <...> це можна почути на звукозаписах, які я зробив під час першого семестрового іспиту в університеті, які вважаю жахливими. Коли у мене поганий день, я слухаю ці старі записи і кажу собі: “Якубе, ти перевершив усі свої очікування, все добре”, – і мені одразу стає легше» (там само).

З часом навчання дало свої плоди. Так, вже у магістратурі з вокального виконавства він брав участь у виставах, організованих Університетом Шопена та Національною академією драматичного мистецтва імені Олександра Зельверовича. Від 2012 року він почав демонструвати свою майстерність на концертах і конкурсах, завдячуючи участі в престижній програмі для молодих артистів – Оперній академії Польської національної опери у Варшаві. У 2014 році написав та захистив магістерську роботу на тему барокової орнаментики, отримавши вищу освіту як академічний співак.

За порадою піаніста і викладача співу Ейтана Пессена / *Eytan Pessen* Якуб Юзеф Орлінський у 2015 році продовжив навчання вокалу у Джульярдській школі в Нью-Йорку, де протягом двох років здобував другу освіту у класі Едіт Вінс. Хоча за цей час Орлінський переміг на Міжнародному конкурсі вокалістів імені Марцелли Сембріх (і потім ще брав участь у численних інших конкурсах по всьому світу), він не вважає конкурси вирішальними для своєї кар'єри. Вони були для нього радше «гарною можливістю познайомитися з новими місцями та багатьма цікавими людьми» (там само).

Під час навчання Якуб Юзеф Орлінський брав участь у постановках опери Джона Блоу «Венера і Адоніс» (партія Амура, 2013) та «Альцини» Георга Фрідріха Генделя, у якій співак виконав партію Руджеро (2014). Перебуваючи у Джульярдській школі, він виконав партію Біженця в опері Джонатана Дава «Політ» (1998, 2016),

а також партію Оттона в «Агріппіні» Генделя (2017). Ще у період навчання, у 2016 році, він був названий одним з п'яти переможців престижного прослуховування в Метрополітен-опера. Закінчивши Джульєрську школу (2017), він одразу ж розпочав повноцінну міжнародну кар'єру в ролі Орімено в опері «Ерісмена» Франческо Каваллі, дебютувавши на фестивалі в Екс-ан-Провансі. Із цією подією пов'язана історія, яка за одну ніч зробила контратенора медіазіркою.

8 липня 2017 року, наступного дня після прем'єри опери Каваллі, Орлінського запросили на концерт радіостанції *France Musique* для виконання арії Анастасія «*Vedrò con mio diletto*» з опери А. Вівальді «Юстін». «Я запитав організаторів, чи потрібно мені якось особливо вдягнутися на цей виступ. А мені відповіли: “Ні, не треба, це лише радіоконцерт”. Я пішов на радіоконцерт зі своїм піаністом Альфонсом Семаном, одягнений в шорти. Виявилось, що концерт відбувався просто неба на очах у глядачів і паралельно транслювався у *Facebook* у звуковому та візуальному супроводі. Було вже пізно повертатися до готелю і перевдягатися. До того ж, того дня було шалено спекотно, понад 30 градусів у затінку. Люди були в захваті» (Kalina, (n. d.).

Виступ став хітом в Інтернеті, зібравши понад 11 мільйонів переглядів на *YouTube*. «Думаю, я просто опинився в потрібному місці в потрібний час», – сміється Якуб Юзеф Орлінський. «Мені пощастило! Хоча мій коуч і наставник Ейтан Пессен завжди каже, що удачу треба заслужити. У цьому сенсі я також зробив свій внесок у цю удачу» (там само). Після цього він дебютував у головній партії опери Генделя «Рінальдо» у Франкфуртській опері у приголомшливій постановці Теда Хаффмана.

Серед попередньо запланованих ангажементів – дебют на сцені Державної опери під липами в ролі Фарнака у новій постановці опери «Мітрідат, цар Понтійський» В. А. Моцарта; гастролі із цією партією у супроводі «Музикантів Лувру» у таких містах, як Париж, Барселона та Валенсія; повернення на Фестиваль Г. Ф. Генделя в Карлсруе для виконання головної партії в його опері «Птолемея»; гастролі з «Тамерланом» Генделя у Карнегі-холі, Лос-Анджелеському Дісней-холі, Барбікан-центрі, Театрі на Єлисейських полях, Театрі

у Відні та інших локаціях, а також додатковий сольний концерт з Міхалом Белем / *Michał Biel* у Діжоні (Франція).

Я. Й. Орлінський співпрацює з багатьма камерними оркестрами Європи та Америки, створює концертні програми і здійснює турне на підтримку своїх альбомів. Серед найяскравіших подій минулих сезонів – сольний концерт у Карнегі-холі з учасниками *New York Baroque Incorporated*; дебют на американській оперній сцені в Сан-Франциско в партії Арміндо в опері «Партенопа» Г. Ф. Генделя; дебют на сцені Цюрихської опери в партії Кіра у «Валтасарі» під орудою Лоренса Каммінгса; дебютні виступи у Варшавській філармонії з ораторією «Месія» Г. Ф. Генделя, а також на Монреальському фестивалі, присвяченому музиці Й. С. Баха. Співак виступив із сольними концертами у Вігмор-холі, на фестивалі у Верб'є, а також в Іспанії, Бельгії, Польщі, Німеччині, Нідерландах.

Аналізуючи його творчість на прикладі сценічних виступів та дискографії, можна дослідити жанрово-стильові пріоритети його репертуару та вокально-сценічний імідж. Передусім важливо вказати, що він – співак універсальний, що безпосередньо є складовою його стилю. Орлінського характеризує широка амплітуда художньої самосвідомості: він поєднує стилі музичного виконавства різних епох та жанрів, від світської музики до духовної, від оперної – до концертно-камерної (у супроводі фортепіано), чудово виконує не тільки старовинну музику Середньовіччя, Ренесансу, Бароко, але й досить вдало відчуває композиторські стилі сучасності. Співак має чималий спектр уподобань і у національно-стильовому відношенні, від італійського Бароко до національної польської музики, зокрема, він звертається до нетипових для контратенора творів Кароля Шимановського, Мечислава Карловича, Станіслава Монюшка, Тадеуша Бейрда, Генрика Чижя.

Станом на літо 2024 року дискографія співака налічує 10 альбомів, з яких шість – записи його сольного співу, а чотири – результат співпраці з іншими співаками. Перший альбом під назвою «*Enemies in Love*» / «Закохані вороги», створений у співпраці зі співачкою Наталією Кавалек, диригентом Стефаном Плевняком та камерним оркестром «*Il Giardino d'amore*» побачив світ у 2018 році. Він

складається з оперних творів Георга Фрідріха Генделя. Восени того ж року співак випустив свій дебютний сольний альбом «*Anima Sacra*» / «*Душа свята*» у супроводі камерного оркестру «*Il poto d'Oro*» (диригент – Максим Ємельяничев) під лейблом *Erato / Warner Classics*. У цьому альбомі представлені церковні арії XVIII століття маловідомих німецьких та італійських композиторів – Франческо Нікола Фаго, Йоханна Адольфа Хассе, Доменіко Сарро, Гаetano Марії Шассі. Для запису Орлінський обрав низку невідомих барокових творів, які переписав його друг і колега Янніс Франсуа – співак із Гваделупи, який захоплюється колекціонуванням рідкісних нот епохи Бароко. Щодо цього альбому Орлінський зазначає: «Нам знадобилося півтора року, щоб зібрати його докупи, і насамперед для того, щоб надати йому сенсу. Знайти невідомі твори або розкопати щось нове не складає труднощів. Дійсно, у бібліотеках дуже багато творів, які ще не переписані в нашій сучасній нотації, але ми спробували зробити з них історію. Це зайняло багато часу, але тепер у нас є вісім крутих світових прем'єр» (Lech, 2023). За цей альбом у номінації «запис сольного співу» Орлінський отримав престижну нагороду *Opus Klassik*. У 2019 році він випускає альбом «*Facce d'amore*» / «Обличчя кохання», де, знову ж таки у співпраці з оркестром «*Il poto d'Oro*» та Яннісом Франсуа, створює унікальну антологію інтимної любовної лірики.

Серед визначних подій творчості співака слід також назвати повний запис опери «Агріппіна» Генделя (2020), де його партнерами були всесвітньо відома співачка Джойс ді Донато та відомий контра-тенор сучасності Франко Фаджолі; запис неймовірного духовного твору А. Вівальді «*Stabat Mater*», який хоч і не був прем'єрним (до Орлінського цей твір записали Андреас Шолль, Філіпп Жарускі та ін.), але у виконанні Якуба він прозвучав на притаманній його співацькій інтерпретації духовній висоті.

Слід відзначити появу альбому «Прощання» (2022, у співпраці з відомим піаністом Міхалом Белем), який складається з камерних творів польських композиторів.

Отримав високу відзнаку серед музичних критиків альбом Орлінського «За межами», де він віддає перевагу італійським творам

(як відомим, так і тим, що стали прем'єрою). «З моменту виходу свого першого альбому *Anima Sacra* у 2018 році він здобув репутацію людини, яка відкопує маловідомі барокові перлини і надає їм мідасівського відтінку. *Beyond* – це класичний Орлінський. Не просто розкішний, а революційний», – пише видання “*The Sunday Times*”, називаючи цей альбом одним із найкращих альбомів 2023 року» (Franks, 2024).

Нарешті, слід сказати про його новітній запис – партії Орфея в опері «Орфей і Еврідіка» К. В. Глюка, прем'єра альбому якої відбулася 26 квітня 2024 року. Це партія, яку він уже неодноразово виконував на театральних сценах світу, зокрема в Нью-Йорку, та в одній з постановок захопив увагу слухачів своєю майстерністю брейк-дансу: під час окремих інструментальних фрагментів він виконував акробатичні трюки на голові, демонструючи при цьому неймовірні швидкість руху, пластичність, мистецтво володіння своїм тілом.

Надважливо зазначити таку характерну ознаку професійної компетентності Орлінського, як *раціональність* в організації передконцертного часу, а потім, під час виступу, відчуття свободи при виконанні музики у сценічному просторі. Щодо цього співак зауважує: «Підготовка має вирішальне значення. Тому що, якщо ти добре підготувався <...> то ти дійсно можеш відчути свободу, відпустивши себе і спробувавши щось нове. Ти вчишся <...> володіти своїм голосом і диханням, вести за собою весь оркестр <...> Я навчився на власному досвіді бути вільним, але водночас і точним, і, якщо у вас є хороші музиканти, які вас слухають, це схоже на магію. Ось так ти можеш дійсно створювати музику кожного разу, і вона не набридає» (Franks, 2024).

Назвемо цю здатність співака до самоаналізу, увагу до власного творчого процесу терміном «ретельність», який додає характерний штрих до його професійної поведінки і пояснює його успішність, а також наше визначення «психотип універсального співака».

Висновки.

На прикладі творчої діяльності Якуба Йозефа Орлінського, який репрезентує новітній етап розвитку мистецтва контратенорів, визначимо основні принципи його виконавського стилю.

1. Історизм. Історизм виконавського стилю Орлінського проявляється одразу в декількох важливих аспектах. Співак приділяє значну увагу дослідженню та аналізу маловідомих (або взагалі невідомих) творів барокової музики, що засвідчує прагнення до розширення репертуару та відтворення максимальної автентичності виконання. Це також пояснює активну співпрацю співака з оркестрами та ансамблями, які виконують барокову музику на історичних інструментах (або їхніх копіях), що сприяє автентичності звучання. Крім того, він консультиється з музикознавцями та істориками, щоб забезпечити точність своїх інтерпретацій та відповідність історичним традиціям. Водночас, попри прагнення до історичної точності, Орлінський адаптує барокову музику до сучасної аудиторії, використовуючи відповідні інтерпретаційні підходи, що робить музику більш доступною та цікавою для слухачів сьогодення. Таким чином, історизм як складова виконавського стилю Я. Й. Орлінського інтегрує глибоке усвідомлення історичного контексту виконуваної музики, прагнення до автентичності і пошук сучасних методів інтерпретації.

2. Технічний арсенал. Я. Й. Орлінський демонструє досконалість вокальної техніки, що базується на глибокому розумінні анатомії голосу та методів його розвитку. Вільна робота його голосового апарату дозволяє виконувати складні мелізми, колоратури, прийом співу *legato*, контрольоване вібрато, що притаманні бароковому стилю. Звучання його голосу відзначається широким діапазоном, чистотою інтонації та гнучкістю, що дозволяє йому точно передавати нюанси музичних творів. Він демонструє грамотне володіння диханням, фразуванням, динамічними контрастами, артикуляцією та орнаментикою, що допомагають відтворити стильову точність інтерпретації творів барокової епохи.

3. Вокально-сценічний імідж. Перевтілення. Артистичність. Вокально-сценічний імідж співака формується завдяки поєднанню його виняткових вокальних здібностей, сценічних та акторських навичок. Його голос є основою сценічного образу. Орлінський здатен майстерно інтерпретувати широкий спектр ролей, від класичних барокових персонажів до сучасних оперних героїв, демонструючи при цьому вражаючу вокальну та емоційну виразність. Перевтілення

Орлінського у сценічні образи є результатом глибокого розуміння та вивчення типології кожного персонажа. Він детально опрацьовує психологічні та емоційні аспекти ролі, що дозволяє йому створювати переконливі та виразні характери. Я. Й. Орлінський використовує свою фізичну підготовку для підкреслення характерних рис персонажів, приділяючи увагу міміці, жестам, рухам, що відповідають історичним і стилістичним вимогам виконуваних творів. Крім цього, він експериментує на сцені, привносить елементи сучасної хореографії у виконання старовинної музики, чим збільшує свій харизматичний вплив на аудиторію, й, задовольняючи естетичні потреби глядачів різних вікових категорій, захоплює й підкорює її.

4. Психологічні особливості. Якуб Йозеф Орлінський своїм творчим внеском у сучасний розвиток мистецтва контрастенорів підтвердив, що він є не лише технічно досконалим співаком, а й *справжнім артистом*, який глибоко занурюється у психологію перетворення під час проживання своїх ролей. Це відіграє важливу роль у створенні переконливих інтерпретацій. Його підхід до творчої роботи відзначається ретельністю й уважністю до деталей, що дозволяє йому досягати високих результатів у його мистецтві. Співак демонструє виняткову здатність до емпатії, що дозволяє йому глибоко відчувати і передати емоційний стан персонажів, яких він представляє. Його психологічна підготовка включає вивчення внутрішнього світу героїв, їхніх мотивів, конфліктів і розвитку протягом виконуваного твору. Ця здатність до глибокого занурення у психологічний стан персонажів створює вражаючий *сугестивний* ефект. На нашу думку – як прихильників цього співака – він є володарем дійсно унікального голосу та виняткових акторських здібностей. На це безпосередньо впливає його генокод – слов'янські корені додають його співу особливу, неймовірну чуттєвість, щирість і емоційність, що дозволяє йому бути віртуозним виконавцем, особливо барокових творів, не тільки з погляду вокальної техніки, а й з точки зору *психотипу співака*, що відрізняється внутрішньою емоційністю і здатністю до перевтілення як ключовим *принципом виконавського стилю*.

Перспективи дослідження. Означені параметри аналізу виконавського стилю є віхами в алгоритмі дослідження такого складного явища, як контратеноровий спів. Кожен з них скеровує дослідника і слухача на розуміння ціннісно-сміслових орієнтирів музики доби Бароко в контексті НІР (історично інформованого виконавства) як передумови актуалізації мистецтва контратенорів у наш час. Досвід вивчення виконавської творчості інших представників контратенорового мистецтва за обраною методикою інтерпретативного аналізу (зокрема, Філіппа Жарускі і Андреаса Шолля) є основою для подальшої розробки теми сучасного контратенорового співу.

ЛІТЕРАТУРА

- Гіголаєва-Юрченко, В. (2022). Співаки-кастрати і контртенори: вокально-фізіологічна специфіка виконання. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, 65, 65–81.
- Говорухіна, Н. (2017). Мистецтво контртенорів у сучасному культурному просторі. *Аспекти історичного музикознавства*, 10, 252–265.
- Ніколаєвська, Ю. (2017). Аутентична виконавська стратегія та її сучасні трансформації. *Аспекти історичного музикознавства*, 10, 180–198.
- Braithwaite, T. (2020, July). An Overview of the History of the Countertenor voice and Falsetto Singing. *Cacophony! Reimagining Historical Voices*. https://www.cacophonyhistoricalsinging.com/_files/ugd/a5f0e3_a51f942171324376a6b2c3880c747a33.pdf
- Franks, R. (2024). Meet the breakdancing countertenor and cover model who has graced the world's biggest opera stages. URL: <https://www.classical-music.com/features/artists/jakub-jozef-orlinski>
- Kalina, M. (n. d.). From Breakdancing to the Baroque: Portrait of the countertenor Jakub Józef Orliński. URL: <https://www.berliner-philharmoniker.de/en/stories/jakub-jozef-orlinski/>
- Lech, F. (2019). Jakub Józef Orliński. (Translated by P. Grabowski). URL: <https://culture.pl/en/artist/jakub-jozef-orlinski>
- Let's #BaRock: Interview with Jakub Józef Orliński (n.d.). *Mordents*. <https://mordents.com/jakub-jozef-orlinski-interview/>
- Ravens, S. (2014). *The Supernatural Voice: A History of High Male Singing*. Woodbridge, Suffolk: Boydell Press.

- Reetz, J. (2018). Contemporary Perspectives on the Countertenor: Interviews with Kai Wessel, Corinna Herr, Arnold Jacobshagen, and Matthias Echternach. *Journal of Singing*, 75, 131–140.
- Sherman, S. (2021). *The Voice of Androgyny: A Gender Analysis of the Countertenor Within Opera*. (Undergraduate Honors Theses). University of Northern Colorado. Greeley, Colorado <https://digscholarship.unco.edu/honors/47>

REFERENCES

- Braithwaite, T. (2020, July). An Overview of the History of the Countertenor voice and Falsetto Singing. *Cacophony! Reimagining Historical Voices*. https://www.cacophonyhistoricalsinging.com/_files/ugd/a5f0e3_a51f942171324376a6b2c3880c747a33.pdf [in English].
- Franks, R. (2024). Meet the breakdancing countertenor and cover model who has graced the world's biggest opera stages. <https://www.classical-music.com/features/artists/jakub-jozef-orlinski> [in English].
- Hiholaieva-Yurchenko, V. (2022). Castrato singers and countertenors: vocal and physiological specifics of performance. *Problems of Interaction of Art, Pedagogy, & Theory and Practice of Education*, 65, 65–81 [in Ukrainian].
- Hovorukhina, N. (2017). The art of countertenors in the modern cultural space. *Aspects of historical musicology*, 10, 252–265 [in Ukrainian].
- Kalina, M. (n.d.). From Breakdancing to the Baroque: Portrait of the countertenor Jakub Józef Orliński. <https://www.berliner-philharmoniker.de/en/stories/jakub-jozef-orlinski/> [in English].
- Lech, F. (2023). Jakub Józef Orliński. (Translated by P. Grabowski). <https://culture.pl/en/artist/jakub-jozef-orlinski> [in English].
- Let's #BaRock: Interview with Jakub Józef Orliński (n.d.). *Mordents*. <https://mordents.com/jakub-jozef-orlinski-interview/> [in English].
- Nikolaievska, Yu. (2017). Authentic performing strategy and its modern transformations. *Aspects of historical musicology*, 10, 180–198 [in Ukrainian].
- Ravens, S. (2014). *The Supernatural Voice: A History of High Male Singing*. Woodbridge, Suffolk: Boydell Press [in English].
- Reetz, J. (2018). Contemporary Perspectives on the Countertenor: Interviews with Kai Wessel, Corinna Herr, Arnold Jacobshagen, and Matthias Echternach. *Journal of Singing*, 75, 131–140 [in English].
- Sherman, S. (2021). *The Voice of Androgyny: A Gender Analysis of the Countertenor Within Opera*. (Undergraduate Honors Theses). University of Northern Colorado. Greeley, Colorado <https://digscholarship.unco.edu/honors/47> [in English].

Dmytro Zaporozhan

Kharkiv I.P. Kotlyarevsky National University of Arts,
postgraduate student,
the Department of Interpretation and Music Analysis
e-mail: operakhmusical@gmail.com
ORCID iD: 0000-0002-9428-9786

**Jakub Józef Orliński's work in the mirror of modern trends
in the art of countertenors*****Statement of the problem.***

The art of countertenors is a phenomenon of today's world musical culture. Within the limits of historically informed performance, the art of countertenors is gaining a new round of popularity, taking into account new forms of musical communication. The interest in carriers of this type of singing voice was stipulated by the development of baroque culture, which, in turn, after a period of loss of relevance, became an object of stylization and a sign of stylistic pluralism of the culture of the second half of the 20th – the beginning of the 21st centuries. Today, the directors of the leading Europe opera houses, in particular of Ukraine, and attract countertenors to participate in opera performances of the composers of the Baroque era, and also the tradition of training countertenors, which includes several generations of singers, was formed.

Objectives, methods, and novelty of the research.

Despite a certain interest of researchers in the revival of the art of countertenors in the European cultural space (Ravens, 2014; Reetz, 2018; Braithwaite, 2020; Sherman, 2021; Hovorukhina, 2017; Hiholaieva-Yurchenko, 2022, etc.), the work of the Polish singer Jakub Józef Orliński, one of the most famous countertenors in the modern musical world, has not yet been the subject of special research in Ukrainian musicology. The purpose of the research is to carry out an interpretative and stylistic analysis of J. J. Orliński's creativity, in the context of modern trends in the art of countertenors. To reveal the topic, the following methods are used: the historical to reveal the genesis of the art of countertenors; the value-based one for understanding the singer's outlook; and the interpretative and stylistic one to examine the creative evolution and psycho-type of the performer.

Results and conclusion.

On the example of J. J. Orliński's work representing the latest stage of developing the art of countertenors, the main features of his performance style were determined.

1. *Historicism, which manifests itself in several important aspects. The singer researches and analyses of little-known and unknown works of baroque music; actively cooperates with orchestras and ensembles that perform baroque music on authentic instruments; consults with musicologists and historians to ensure the accuracy of his interpretations. At the same time, the desire for authenticity is combined with the search for modern methods of reading in order to bring baroque music closer to the audience.*

2. *Technical arsenal. Orliński demonstrates the perfection of vocal technique basing on a deep understanding of the anatomy of the voice. The free operation of the vocal apparatus allows him to perform complex baroque coloraturas, ornaments, controlled vibrato, and legato singing. A wide range, purity of intonation and flexibility, perfect mastery of breathing, phrasing, dynamic contrasts, and articulation help him to convey all the nuances of musical works and stylistically accurately interpret baroque music.*

3. *Vocal and stage image. Reincarnation. Artistry. The vocal and stage image of the singer is formed thanks to the combination of his exceptional vocal abilities, stage and acting skills. Orliński is able to skilfully interpret a wide range of roles, from classical baroque characters to modern opera heroes, demonstrating impressive vocal and vivid emotionality. The singer uses his excellent physical training as a break-dancer to emphasize the characters' gestures and movements. In addition, he experiments on stage, brings elements of modern choreography to the performance of ancient music, thereby increasing his charismatic influence on the audience, satisfying the aesthetic needs of viewers of various age categories.*

4. *Psychological features. The singer's approach to creative work is characterized by thoroughness and attention to detail, which allows him to achieve high results. The transformation of Orliński into stage images is the result of a deep study of the typology of each character, psychological and emotional aspects of the role. He demonstrates an exceptional capacity for empathy, which allows him to deeply feel and convey the emotional state of his scenic characters. This ability creates an impressive suggestive effect, which allows the singer to be a brilliant performer, especially of baroque works, from the point of view not only of vocal technique, but also of a singer's psycho-type, which is characterized by inner emotionality and the ability to incarnate as a key feature of performance style.*

Interest in the creative work of one of the most famous singers of our time, the bright representative of the Polish culture in modern musical world, served as the basis for developing a methodology for researching the phenomenology of the performer's personality. The specified parameters of the performance style analysis

can serve as milestones on the way to the study of such a complex phenomenon as countertenor singing.

Key words: *Jakub Józef Orliński; art of countertenors; Baroque; musical art of the 20th–21st centuries; performing style; historically informed performance.*

Стаття надійшла до редакції 9 червня 2024 року